ΤΟ ΑΓΡΙΝΙΟΝ ΣΤΑ 1896

Στό περιθώριο τῆς ἱστορίας

Πρόλογος

Δημοσιεύσεις στήν ἐφημερίδα «Τό Φῶς τοῦ Ἀγρινίου 1932» ἀπό τόν δημοσιογράφο Παναγιώτη Ζωγράφο γιά τά τεκταινόμενα στό Ἀγρίνιο στά τέλη τοῦ 19ου αἰῶνα και μετά. Τή χρονική αὐτή περίοδο, κάποιες ὁμάδες διανοουμένων κάνουν τήν ἐμφάνισή τους καί ἀναπτύσσουν δράση. Ἡ παρουσία τους ἀσκεῖ ἐπίδραση στό κοινό τῆς πόλης ποῦ συντηρεί ἀκόμη τά παλιά αὐστηρά ἤθη ὅμως προσπαθεί νά τά «ἐκσυγχρονίσει».

Ὁ μετασχηματισμός τῆς πόλης φαίνεται καί ἀπό ἄλλες δράσεις πανελλήνιου χαρακτήρα, ὅπως αὐτή τῆς ἔκθεσης τῶν γυναικείων χειροτεχνημάτων, πού γίνεται τό 1898 μέ πρωτοβουλία τοῦ κ. Κούκα, στην ὁποία προσέρχονται σημαντικές προσωπικότητες ἀπό τήν Ἑλλάδα καί τό ἐξωτερικό. Ἡ πόλη, αὐτά τά χρόνια, ἀποκτᾶ πνευματική ζωή καί οἱ ἐξελίξεις στήν Εὐρώπη φτάνουν μέχρι τό Αγρίνιο, ὅπου σχολιάζονται καί ἐπηρεάζουν ἕνα κύκλο καλλιεργημένων ἀνθρώπων.

Τό 1882, ὁ Γεώργιος Σταυρόπουλος, ἀπό τό Μεσολόγγι, εὐφυής, ὁραματιστής τυπογράφος καί ἐκδότης τῆς ἐφημερίδας «Αἰτωλία», ἐγκαθίσταται στό Ἀγρίνιο μεταφέροντας ὅλες τίς δραστηριότητές του, τό τυπογραφεῖο καί τήν ἐφημερίδα του. Ἡ ἐφημερίδα ἐκδίδεται μέ τόν ἴδιο τίτλο, μέ συνεργάτη τόν Γιῶργο Βλαχόπουλο, ἐνῶ ἀργότερα(1885) τήν ἐπανεκδίδει μέχρι τό 1887 ὀνομάζοντάς τη «Παναιτώλιο» μέ συντάκτη τόν Τηλέμαχο Μπέλλο. Ἀργότερα ἀπό τό 1889 ἕως τό 1894 ἐκδίδει τόν «Πολίτη» ἐφημερίδα μέ πολιτικό, φιλολογικό καί κοινωνικό περιεχόμενο μέ συνεργάτες τόν Ἰωάννη Ρόκο καί τόν Παναγιώτη Ζωγράφο νεαρό φοιτητῆ πού στό μέλλον θ' ἀναδειχθεῖ σέ ἀξιόλογο δημοσιογράφο.

Στό Ἀγρίνιο γύρω ἀπό τόν Σταυρόπουλο μαζεύεται ἕνας κύκλος νεαρῶν δημοσιογράφων καί ἐπιστημόνων, ποῦ ἀσκοῦν δραστήρια παρέμβαση ὅπως ὁ γιατρός Ἰωάννης Θεοφανίδης, ὁ νεαρός δικηγόρος Κώστας Χατζόπουλος, ὁ διευθυντής τοῦ Δημοσίου Ταμείου Μιχ. Κούκας, ὁ Τηλέμαχος Μπέλλος. Ὁ μικρός κύκλος ἐπηρεάζει στή συνέχεια κι ἄλλους οἱ ὁποῖοι στίς ἀρχές τοῦ 20ου αἰῶνα δραστηριοποιοῦνται στήν πόλη, ὅπως ὁ δικηγόρος Γιώργος Τσακανίκας, ὁ γιατρός καί λογοτέχνης Κων/νος Δημάδης, πατέρας τῆς ἡρωίδας Μαρίας Δημάδη, ὁ Ιωάννης Ακρίδας, προσωπικότητες που θέλουν ν' ακούγεται η φωνή τους.

Στήν πόλη αὐτή τήν περίοδο, τῆς πρώιμης δημοσιογραφίας, μέσα ἀπό τόν τύπο γίνονται σημαντικά βήματα, ἀφοῦ ἐκτός ἀπό τόν «Πολίτη» τοῦ Σταυρόπουλου, ἐκδίδονται καί ἄλλες ἐφημερίδες, τό 1887 ὁ Θεόδωρος Χαβέλας, ὁ γνωστός συγγραφέας, ἐκδίδει τήν «Αἰτωλική Συμπολιτεία», ὁ Παναγιώτης Ζωγράφος ἐξέδωσε τό «Ἀγρίνιο» γιά πέντε μήνες καί τό 1895 ὁ Ἰ. Ρόκος βγάζει τήν «Τριχωνία» μέχρι τό 1898, ποῦ διορίζεται δάσκαλος.

Ἀντιγραφή μέρους τῆς δημοσίευσης τοῦ κ. Εὐθυμίου Ἀδάμη, Φιλόλογου–Ἀρχαιολόγου, Δ/ντή 5ου Γυμνασίου Ἀγρινίου στις 13 Νοεμβρίου 2022 ἀπό τόν κάτωθι ἱστότοπο.
Τίτλος : Το Αγρίνιο στο τέλος του 19ου και στις αρχές του 20ου αἰῶνα
https://www.agrinioculture.gr/2022/11/13/to-agrinio-sto-telos-toy-19oy-kai-stis-arches-toy-20oy-aiona/

Περιεχόμενα Σελίδα

- Ἡ ἀθλητική καί μουσική κίνησις 1
- Ἡ ἵδρυσις τοῦ πρώτου συλλόγου. Οἱ πρωτεργάται 1
- Ὁ μουσικός σύλλογος 3
- Τά καφφενεία καί κουρεία 4
- Παράρτημα τοῦ «Ἐργάτου» 5
- Ἠχώ τοῦ Ἀγρινίου 6
- Σατυρογράφος 6
- Τά ἀγωνίσματα καί οἱ πεζοπόροι 7
- Ἐγκαίνια τοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου 8
  - Ἡ προσέλευσις τῶν ἐπισήμων 8
  - Ὁ ἁγιασμός 9
  - Τό γεῦμα 9
  - Ἡ λαμπαδηφορία καί οἱ λόγοι 9
- Ἰωάννης Θεοφανίδης 10
- Ἡ Κούλια καί τά ἐπί Τουρκοκρατίας ἄφθονα ὕδατα τοῦ Ἀγρινίου 10

Ἡ ἀθλητική καί μουσική κίνησις

Ἡ ἀγαπητή ἐφημερίς «Τριχωνίς» διά τοῦ συντάκτου της προσεπάθησε νά δώση μίαν εἰκόνα, ἥν παρουσίαζεν ἡ πόλις Ἀγρινίου πρό 36 ἐτῶν, ὅσον ἀφορᾷ τούς συλλόγους καί τά δράσαντα πρόσωπα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὡς παρετήρησα τό ἔργον τοῦ συντάκτου της κατέστη ἐπίπονον καί ἄκαρπον, διότι οὐδείς ἄλλος ἐδημοσιογράφει ἀκόμη κατά τήν ἐποχήν καί οὐδείς ἦτο ἀκόμη τόσον ἔνθερμος θιασώτης καί ἀνεμειγνύετο εἰς τήν κίνησιν τῶν Συλλόγων ὅσον ἐγώ, ἑπομένως πᾶν ὅ,τι οὗτος δεν ἠδυνήθη νά ἀνεύρη ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ ἐπιζῶντος φίλους του ἤ νά πληροφορηθῇ παρ' ἄλλων ἐπιζώντων, ἤ ἀπό στόματος εἰς στόμα, ἀναγκάζομαι νά συμπληρώσω καί νά συνετίσω ἐγώ μετά συγκινήσεως τήν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἧς ἀνάμνησις μοί εἶνε τοσοῦτον ζωηρά μέχρι τῆς σήμερον καί νά ἀναθεωρήσω καί νά ἀναμνησθῶ μετά λύπης μου τόσους συμπολίτας καί φίλους μου, οὕς ὁ θάνατος ἔχει θερίσει, εὐχαριστῶν συγχρόνως καί τόν ἀγαπητόν συνάδελφον τοῦ «Φωτός» διά τήν πρός τοῦτο παραχώρησιν τῶν στηλῶν τῆς ἐφημερίδος του Ἡ ἰδέᾳ τῆς ἱδρύσεως Γυμναστικοῦ Συλλόγου μετά τμήματος Μουσικῆς ἐρρίφθη ἀπό τοῦ ἔτους 1895. Λόγω δέ τῆς ἱδρύσεως διαφόρων Συλλόγων εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος καί ἰδίως εἰς τάς γειτνιαζούσας, ὡς τό Μεσολόγγιον, καί ἡ πόλις Ἀγρινίου δέν ὑστέρησεν εἰς τήν ἅμιλλαν καί τόν ἐνθουσιασμόν.

Τό ζωηρόν δέ καί ἀδιάπτωτον ἐνδιαφέρον τῶν δρώντων προσώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ τάσις πρός τήν πρόοδον, αἱ καθημεριναί συζητήσεις καί ἡ συστηματική ἀρθρογραφία μου, ὡς συντάκτου τῆς ἐγχωρίου ἐφημερίδος «Ὁ ἐργάτης», ἥτις ἐξεδίδετο ὑπό τοῦ ἐσχάτως ἀποδημήσαντος Ἀθανασίου Σταυροπούλου, χρηστοῦ συμπολίτου, συνετέλεσαν ὥστε αὕτη νά γιγαντωθῇ καί πραγματοποιηθῇ κατά τόν Φεβρουάριον τοῦ 1896, ὅτε ἡ πόλις Ἀγρινίου ἀληθῆ πανήγυριν ἦγε ἐν τό εὐρυχώρῳ κτιρίῳ τῶν θηλέων, διατηρουμένῳ εἰσέτι καί κεκοσμημένον τότε διά δάφνης, ελάτης καί ἄλλων διαφόρων ἀνθέων. Τότε εἶχε καταρτισθεί μία προσωρινή διοικοῦσα ἐπιτροπή καί συμφώνως τῇ ἐν τῷ «Ἐργάτη» καί ταῖς κεντρικοτέραις γωνίαις τῆς πόλεως δημοσιευθείσῃ προσκλήσει, συνῆλθον ὑπέρ τούς ἑκατόν πάσης τάξεως, οἱ πολιτευταί Ἀνδρέας Σκαλτσοδῆμος, Βλάχος Γκιόκας, ὁ δήμαρχος Εὐστάθιος Σταΐκος, ἀείμνηστοι, πάντα τά μέλη τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου ἅπαντες οἱ καθηγηταί τοῦ μόνου Γυμνασίου μας, οἱ δημοδιδάσκαλοι, οἱ ὑπάλληλοι, οἱ ἐπιστήμονες, οἱ διανοούμενοι, οἱ δικηγόροι, οἱ ἰατροί, οἱ φοιτηταί, οἱ ἔμποροι, οἱ ἐπαγγελματίαι, ἅπαντες οὗτοι ἑορτάσιμον στολήν περιβεβλημένοι ὡς ἐκ τοῦ ἐπισήμου τῆς ἡμέρας. Ἐπρόκειτο πλέον νά συζητηθῇ καί ἀποφασισθῇ ἡ ἵδρυσις Γυμναστικού Συλλόγου μετά τμήματος Μουσικῆς, ἥτις θά ἐκαλεῖτο ἐκ Πατρῶν.

Ἡ ἵδρυσις τοῦ πρώτου συλλόγου. Οἱ πρωτεργάται

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἰς ὅλων τά πρόσωπα ἐζωγραφίζετο χαρά, φαιδρότης, συγκίνηση, ὑπερηφάνεια, ἐνθουσιασμός, διαπυνθανομένων καί καθ' ὁμίλους συζητούντων περί τῆς κατευοδώσεως τοιούτων ἔργων. Ἡ ὥρα ἐπέστη. Προσωρινός Πρόεδρος τῆς διοικούσης ἐπιτροπῆς ἦτο ὁ ἐπιζῶν κ. Πολυχρονόπουλος, διακεκριμένος ὑπάλληλος τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, πολλάς ὑπηρεσίας, ὡς ἐκ τοῦ ἔργου του, παρασχών εἰς τόν τόπον του, ὅστις κηρύττων τήν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως, κρούων μεγαλοπρεπώς τόν κώδωνα, ἐπιβάλλων τήν τάξιν καί ἡσυχίαν, ὑπερηφάνως καί ἐνθουσιωδῶς ἔδωσε τόν λόγον εἰς τόν ἐπιζῶντα κ. Κώνστ. Ἀλεξίου δικηγόρον. Οὗτος θεωρούμενος ἀρτίας μορφώσεως, εὐγενῶν

αἰσθημάτων καί ὑψηλῶν φρονημάτων, θελήσεως καί δράσεως, συγκεκινημένος ἐδέχετο τήν πρόσκλησιν, ἀνελθών δέ ἐπί τῆς ἐξέδρας, ἐξεφώνησε προχείρως, περί τήν ὥραν διαρκέσαντα, καταλληλότατον πρός τήν περίστασιν καί ἐπικαιρότατον λόγον πρός τόν σκοπόν τοῦ Συλλόγου, ἐξάρας τάς ἀρετάς καί τάς μεγίστας ὠφελείας, ἅς συνεπάγεται ἡ σύστασις καί λειτουργία σωματείων καί καταδείξας ἰδίᾳ τά εὐεργετικά ἀποτελέσματα τῆς περί ἥ ἐπρόκειτο γυμναστικής, ὡς καί τῆς μουσικῆς. Ἐπεσκόπησε τά κατά τούς κλασικούς χρόνους, ἀνέφερε τούς νεωτέρους Εὐρωπαίους, οἵτινες μιμούμενοι τούς προγόνους ἡμῶν, ἵδρυσαν καί καθ' ἑκάστην ἐπινοοῦσι διαφόρους ἀσκήσεις, ἀποβλεπούσας ἄλλαι μέν τήν ἄσκησιν τοῦ σώματος, ἄλλαι δέ τήν τέρψιν τῆς ψυχῆς καί ἐπ έρανε τόν λόγον του, αἴσθησιν καί ἐνθουσιασμόν ἐμποιήσαντα. Μεθ' ὁ νεαρός τότε καθηγητής τῶν μαθηματικῶν ὁ ἐπιζῶν κ. Σπυρίδων Α. Καψάλης, ἐπιστήθιός μου φίλος, ἀνέγνω ἐν ἄκρα σιγῇ καί προσοχή τό συνταχθέν καταστατικόν τοῦ Συλλόγου, ὅπερ μετά τινας τροποποιήσεις τῶν ἄρθρων αὐτοῦ, ἐγένετο ὁμοφώνως δεκτόν καί εἶτα διελύθησαν ζητωκραυγάζοντες ἐνθουσιωδῶς ὑπέρ τοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου ἐν Ἀγρινίῳ ὑπό τήν ἐπωνυμίαν «Ὁ Ἡρακλῆς».

Ἀλλά μέσα εἰς τήν ἐπιβλητικήν καί ἐνθουσιώδη ἐκείνην συνέλευσιν τῆς πόλεως Ἀγρινίου, καθ' ἥν ἐψηφίσθη τό καταστατικόν καί ἀπεφασίσθη ἡ ἵδρυσις τοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου μετά τμήματος Μουσικῆς, τίς ἐκ τῶν ἐπιζώντων δέν ἐνθυμεῖται καί δέ θά εὐγνωμονεῖ τόν πρωτεργάτην, τόν ἐνθουσιώδη ἐνισχυτήν τῆς κοινωφελούς ταύτης ἰδέας καί βραδύτερου τόν ἐμψυχωτήν τῆς ἱδρύσεως Γυναικείου Συνεδρίου ἐν Ἀγρινίῳ, τόν εὐγενέστατον προσηνέστατον καί φιλοπρόοδον ἀείμνηστον Μιχ. Κούκαν, Ταμίαν Ἀγρινίου, ἐξ Αἰτωλικοῦ καταγόμενον, ὅστις καί οὗτος οὐ μόνον ὠφέλει καί εἰργάζετο πάντοτε ὑπέρ τῆς προόδου τῆς πόλεως, Ἀλλά καί ἠγάπα ταύτην ὡς τήν ἑαυτοῦ πατρίδα; Ἀκόμη δέ τίς δέν ἐνθυμεῖται τόν ἀγαπητότατον παρά τῇ κοινωνία, διά τῶν περικοσμούντων προτερημάτων, ρέκτην, χαριτολόγον καί ἀμίμητον ἐν ταῖς συναναστροφαῖς καί ὁμιλίας μηχανικόν, ἀείμνηστον Δημόνικον Σταυριανόν, ὅστις καί οὗτος ἐργασθείς καί ἀγαπήσας τό Ἀγρίνιο δέν ἀποκατεστάθη ἔν αὐτῷ; Καί ὅταν εὑρέθησαν τά κατάλληλα πρόσωπα, οἱ εὐγενεῖς πρωτοστάται τῆς ὑψηλῆς ἰδέας, τόσον οὗτοι, ὅσον καί ὁ Δήμαρχος Στάϊκος καί ἄλλοι ἐξέχουσαν παρά τήν κοινωνίαν κατέχοντες θέσιν, καθῆκον ἀπαραίτητον ἐκπληροῦντες δέν ἐπαύομεν ἐκφράζοντες δημοσιογραφικῶς τούς ἐπαίνους, τούς ἐνθουσιασμούς καί τήν εὐγνωμοσύνην διά τήν πρωτοβουλίαν, τόν ζῆλον καί τήν ἐργασίαν ἥν πάντες οὗτοι ἐξηκολούθουν καταβάλλοντες πρός ἐπιτυχίαν τῆς ἱδρύσεως Γυμναστικοῦ καί Μουσικοῦ Συλλόγου. Ἐκ παραλλήλου δέ πρός τό ἔργον καί τήν δράσιν ἡμῶν, ἀνεφαίνοντο καί ἔκτακτοι κάλαμοι, οἵτινες δι' ἀνταποκρίσεων πρός τάς Ἀθηναϊκάς καί Πατρινάς ἐφημερίδας καί ἰδίως πρός τήν ἐγχώριον, κατήρχοντο γράφοντας περί Γυμναστικῆς Μουσικῆς, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει τούς Ἀρχαίους ἕλληνας, οἵτινες ἐγύμναζον ταυτοχρόνως τότε σώμα καί τόν νοῦν καί καταδεικνύοντες τήν σπουδαιότητα αὐτῶν. Διότι ὄντως οἱ ἀμίμητοι ἐκεῖνοι ἕλληνες εἶχον πρώτον τό σχολεῖον τοῦ σώματος καί δεύτερον τό σχολεῖον τοῦ νοῦ. Οὐδεμία δέ ἑλληνική πόλις ὑπῆρχε μή ἔχουσα πλεῖστα γυμνάσια καί παλαίστρας. Τούτων οἱ παῖδες ἐστέλλοντο εἰς Παιδοτρίβου, ὅπου προσερχόμενοι ἐγυμνάζοντο τό σῶμα παίζοντες, πηδοῦντες, σταδιοδρομοῦντες, παγκρατιάζοντες ἀπό δέ τό σχολεῖον τοῦτο τοῦ σώματος ἐστέλλοντο εἰς τό σχολεῖον τοῦ νοῦ, ὅπου ἐφοίτων κρατούντες ἀνά χεῖρας τόν Ὅμηρον.

Κατά τόν μῆνα Μάρτιον γενομένων ἐν ἐνθουσιασμῷ ἀρχαιρεσιῶν τοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου «Ὁ Ηρακλής» πρός ἀνάδειξιν τοῦ νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ἐξελέγη δωδεκαμελές τοιοῦτον, ἀποτελούμενον ἐκ προσώπων σοβαρῶν, σεβαστῶν καί φιλοπροόδων, ἐγγυωμένων τήν ἐπιτέλεσιν τῶν ἀνατεθέντων αὐτοῖς καθηκόντων καί τήν πλήρη κατευόδωσιν τοῦ ἔργου. Μεταξύ δέ τῶν ἀπαρτιζόντων αυτό μελῶν, διεκρίνοντο ὁ Ἰωάννης Θεοφανίδης Πρόεδρος, ὁ Μιχαήλ Κούκας Ἀντιπρόεδρος, ὁ Νικόλαος Πολυχρονόπουλος Ταμίας, ὁ Κωνσταντίνος Αλεξίου Γενικός Γραμματεύς, ὁ Δημήτριος Καββαδίας Ἔφορος τῆς Γυμναστικῆς, καί ὁ ἐκλιπών Κωνσταντίνος Κιτσόπουλος Ἔφορος τῆς Μουσικῆς. Πάντες οὗτοι εὐχαριστήσαντες ἐπί τῇ τιμῇ ταύτῃ, δέχοντο τά συγχαρητήρια τῶν ἐκλογέων καί τῶν φίλων. Οὕτω δέ ἡ ἵδρυσις τοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου, κατέστη γεγονός τετελεσμένον, ἔλαβε σάρκα καί ὀστᾶ, διότι πρός τοῦτο τό νέον Διοικητικόν Συμβούλιον, διακρινόμενον καί διά τήν δραστηριότητα, οὐ μόνον ἐνοικίασε προσωρινῶς ὡς γραφεῖον τό ἰσόγειον τῆς οἰκίας τοῦ μακαρίτου ἰατροῦ Καββάγια, συντελεστοῦ καί τούτου τοῦ προοδευτικοῦ ἔργου, εἰς ὅ τοῦτο καθ᾽ ἑκάστην συνερχόμενον, ἐβουλεύετο περί τῶν ἐνδιαφερόντων τόν Σύλλογον ζητημάτων, ἀλλ᾽ ἐνοικίασε προσέτι ὡς Γυμναστήριον καί κατάστημα τοῦ Συλλόγου καί ὁλόκληρον τό οἰκόπεδον καί τήν συνεχομένην μεγάλην καί εὐρύχωρον οἰκίαν τῶν ἐκλιπόντων ἀδελφῶν Πετροπούλου, μέρος κεντρικώτατον, ὅπου τό πάλαι ὑπῆρχε τό Εἰρηνοδικεῖον μετά ὑποθηκοφυλακείου καί Πταισματοδικείου καί σήμερον ἐκτισμένη ἡ μεγαλοπρεπής οἰκία τῶν κληρονόμων Σκαλίγκου.

Τόση δέ ἦτο ἡ δραστηριότης καί ὁ ἐνθουσιασμός τοῦ Διοικητικοῦ τούτου Συμβουλίου, ὥστε κληθείς, παρέστην εἰς μίαν τῶν πρώτων συνεδριάσεων αὐτοῦ, καθ᾽ ἣν τοῦτο ἀμέσως καί ὁριστικῶς ἀπεφάσιζε τήν προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων γυμναστικῶν ὀργάνων, τήν εὕρεσιν καταλλήλου προσώπου τῆς Γυμναστικής, τήν διοργάνωσιν ἐκδρομῶν καί διαφόρων ἀγωνισμάτων πρός παρασκευήν ἀθλητῶν, οἵτινες θά ἐλάμβανον μέρος εἰς τούς μέλλοντας τότε διεθνείς ἀγῶνας, τήν τέλεσιν τῶν ἐγκαινίων τοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου καί τήν ἐκφώνησιν τοῦ πανηγυρικοῦ τῆς ἡμέρας ὑπό τοῦ Προέδρου, περί ὧν θέλομεν διαλάβει ἐν τοῖς ἑπομένοις.

Ὁ μουσικός Σύλλογος

Μετά τόν Γυμναστικόν Σύλλογον, ὑπελείπετο τό ἀναπόσπαστον μέρος αὐτοῦ, ἡ ἵδρυσις Μουσικοῦ τοιούτου. Ἀλλά καί ταύτην ἐπραγμάτωσαν τά εὐγενῆ καί φιλοπρόοδα αἰσθήματα τού τότε Δημάρχου Στάϊκου, ὅστις συσκεφθείς μετ' ἄλλων, ἀποφάσισαν ὅπως ζητήση ἐκ Πατρῶν μουσικά ὄργανα 10-12 τόν ἀριθμόν ἐκ τῶν ἐν ἀποστρατεία διατελούντων καί ἱδρύση εἰς τήν ἐν νεκρώσῃ εὑρισκομένην τότε κοινωνίαν κέντρον μουσικόν, σωματεῖον φιλαρμονικῆς, συντηρηθησομένης διά μηνιαίας συνδρομῆς τῶν συμπολιτῶν, βραδύτερον δέ καί δι᾽ ἀρωγῆς τοῦ Δήμου. Τό σωματεῖον τοῦτο συγκροτούμενον θά ἐπεδίωκε ἐκτός τήν διά διδαχής μουσικῆς διάπλασιν τῶν ἰδίων ἑαυτῶν τῶν μελῶν καί τήν διάχυσιν τῆς μουσικῆς ἀνά πάσαν κοινωνικήν τάξιν. Τόση δέ ἐπαναλαμβάνομεν ἦτο καί ἐπί τοῦ ζητήματος τούτου ἡ δραστηριότης καί ὁ ζῆλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐν συνεργασία καί μετά τῶν ἁρμοδίων, ὥστε καί τά μουσικά ὄργανα ἐξησφάλισαν καί ἄριστος μουσικός ἐξ Ἀθηνῶν μετεκαλεῖτο Φραγκίσκος Σάϊλερ καλούμενος.

Οὕτω ἡ πόλις ἀπέκτα καί μουσικήν, τό θεῖον καί ἀπαραίτητον τοῦτο δώρημα τῷ ἀνθρώπῳ ἀναποσπάστως συνδεδεμένον μετά τῶν ψυχικῶν αὐτοῦ διαθέσεων, ἐν τῇ ὁποία οἱ ἀρχαῖοι ἐπαίδευον τά ἑαυτῶν τέκνα καί νόμοι ἐτίθεντο παρά τοῖς Ἀθηναίοις, ὑποχρεοῦντες τήν ἐκμάθησιν τῆς μουσικῆς δ' ὁ πάντες ἐμάνθανον νά ἄδωσι καί νά παίζωσιν ὄργανόν τι. Κατόπιν τούτων ζωηρόν ἐξηκολούθει νά ἐκδηλώνητε τό ἐνδιαφέρον τόσον ἐν τῇ πόλει, ὅσον καί ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ὅπου ὑπῆρχον παρεπιδημούντες καί ἐγκατεστημένοι συμπολῖται, ὅσον ἀφορᾶ τήν ἐγγραφήν συνδρομητῶν καί τήν τακτικήν καί ἐμπρόθεσμον πληρωμήν τῶν συνδρομῶν. Ἐπί τῇ εὐκαιρία ταύτῃ, ἐκτός τῶν εἰσφορῶν γενομένων παρά τῶν ἁρμοδίων καί τῶν δυναμένων, ἀναμιμνησκόμεθα καί δύο ἄλλας δωρεάς, γενομένας τήν μέν παρά τοῦ διαλυθέντος Πελοποννησιακοῦ Συνδέσμου, οὗ Πρόεδρος ἐτύγχανεν ὁ ἀείμνηστος Ἀναστάσιος Παναγόπουλος, πατήρ τοῦ νῦν Δημάρχου, ὅστις ἐνθουσιασμένος καί οὗτος ἐκ τῆς προόδου τοῦ τόπου, ὁλόκληρον τήν περιουσίαν του διαλυθέντος Συνδέσμου, συγκειμένην ἐξ 125 δραχμῶν ἐδωρήσατο τῷ Γυμναστικῷ Συλλόγῳ πρός ἀγοράν ὀργάνων, τήν δέ παρά τοῦ ἐπιφανοῦς συμπολίτου, ἀειμνήστου Ἐπαμ. Μεγαπάνου, τυγχάνοντος Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Πύργο ὑποκαταστήματος τῆς Ἑθνικῆς Τραπέζης, ὅστις ἐκτός τῆς τακτικῆς συνδρομῆς, ἐδωρήσατο καί δραχμάς 100, συνοδεύσας αὐτός καί δι' ἐπιστολῆς πρός τόν Πρόεδρον τοῦ Συλλόγου πλήρους θέρμης καί εὐγενῶν αἰσθημάτων.

Τά καφφενεία καί κουρεία

Ἦτο ἐποχῇ, καθ' ἥν βεβαίως οἱ Σύλλογοι ἐθεωροῦντο ἐκ τῶν σπουδαιότερων καί ζωτικωτέρων ζητημάτων τοῦ τόπου. Πάντες ὡμίλουν καί ἐνδιαφέροντο περί ἔργων εὐγενεστέρων, ἐκπολιτιστικωτέρων καί διά τοῦτο παρετηρεῖτο τό φαινόμενον θά ὅλοι θά ἐπεθύμουν νά καθίσταντο ἀθλητικοί, ὀλυμπιονῖκαι, αἰσθηματικοί, ἰδανικοί, μουσικοί, θεατρικοί. Δυστυχῶς τότε δέν παρουσιάζοντο καί σπουδαῖα ἄλλα ζητήματα, ὥστε νά ἐνασχολῆται καί νά ἐκφέρῃ τήν γνώμην του ὁ ἐγχώριος τύπος, ἄλλως τε ἐκεῖνος, ὅστις θά ἔθιγέ τι, ἐκινδύνευεν ἀνά πᾶν βῆμα. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἦτο ἐποχή, καθ' ἥν δι' ἔλλειψιν οὐσιώδους ζητήματος, εὑρισκόμην ἔν σκέψει, ἔν ἀγωνία, ἔν νάρκη, ὅτε ἐν κύπελλον καφφέ καί μετ' ὀλίγον ἕτερον, μέ ἀφύπνισαν, μέ διήγειραν τοῦ ληθάργου, μέ κατέστησαν εὔθυμον καί ζωηρόν, γόνυμον καί συνθετικόν, τήν διάνοιαν μου διευγεστέραν, τήν καρδίαν μου πάλλουσαν. Ἀλλ' ὅσον ὠφέλιμον ποτόν μοί ἐφαίνετο ὁ καφφές, διεγερτική ἡ ἰδιότης του, εὐεργετική ἡ δράσις του, τόσον ἀντιλαμβανόμην καί κίνδυνόν τινα, μέχρις οὗ κληθείς ὁ σεβαστός μοι, πολύπειρος καί ψυχολόγος ἰατρός μου κ. Κέντρος, μέ διέσωζε καί ἀπήλλαττε τῆς καταστάσεώς μου. Οὐχ ἧττον τό ἐρατεινόν τοῦτο ποτόν, τόν καφφέ, ἠλαττωμένον πλέον, ἀπελάμβανον ἀρωματικώτατον, γευστικότατων καί ἁγνότατον ἔν τό τότε καφφενείο, ὑπό τήν ἀναθάλλοοσαν πλατύφυλλον Συκαμινέαν καί ὑπό τήν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων καί λοιπῶν μυροφόρων δενδρυλλίων, μή ὑπαρχόντων ἤδη, τοῦ περιποιητικωτάτου, πολυπείρου καί εὐγενεστάτου Διευθυντοῦ, ἀειμνήστου Δημητρίου Ἀργιαδίτου ἤ Κοντού. Εἰς τό καφφενεῖον του ἐφοίτων ἐκ λόγων ἐμπνεύσεως καί ρεμβασμοῦ. Καί μέν ἦτο μόνον τό καφφενεῖον τοῦτο, ἀλλά καί τό κουρεῖον τῶν συνεταίρων τότε Νικολ. Καραμητσοπούλου καί Ἀνδρ. Βίτου, ἀγαπητῶν μοι φίλων. Ὁ μέν πρῶτος χρηστόν καί ἔντιμον μέλος τῆς κοινωνίας ἐπιζεῖ καί θάλλει ἀκόμη, ὁ δέ δεύτερος ἐκ τῶν συζητήσεων πεπληρωμένος ἀρχαῖων συγγραφέων καί φιλοσόφων, μύθων

καί ἀνεκδότων ἐπαναπαύεται ἤδη εἰς τήν χώραν τῆς καθολικῆς σιγῆς. Θά ἐνθυμῶνται οἱ ἐπιζῶντες τόν ἐπιλεγόμενον «φιλόσοφον». Εἰς τά κέντρα αὐτά, κείμενα ἀκόμη ἐπί τῶν ἰδίων θέσεων πλατειῶν Μπέλλου καί Στράτου, τά ἀντιμετωπίσαντα τήν ἀνυπόφορον ἐκείνην εἰσβολήν τοῦ ἀντάρτικου σώματος τοῦ Βότσαρη κατά τόν μυστηριώδη καί θλιβερόν ἐκεῖνον πόλεμον τοῦ 1897, ἐσύχναζον ὅλοι οἱ πολιτικοί, οἱ διακεκριμένοι, οἱ καλής νύξεως, οἱ διανοούμενοι, οἱ ἐπιστήμονες, οἱ φοιτηταί, οἱ ξένοι ἐπισκέπται. Ἐκεῖ ἀπεδεικνύοντο ὅλαι αἱ γνώσεις καί αἱ φιλοσοφίαι καί διυλίζονται ὅλα τά ζητήματα. Ἐκεῖ τά πνευματικά, φιλολογικά, θρησκευτικά, πολιτικά καί κοινωνικά σχολεῖα. Οἱ ἕν τοῖς κέντροις αὐτοῖς φοιτῶντες ἠδύνατο νά λαμβάνωσι πεῖραν τοῦ κόσμου, νά ἔχωσι γνῶσιν παντός ζητήματος. Καί τώρα τά εὐκλεῆ ἐκεῖνα κέντρα κατέστησαν ἀγνώριστα χάρις εἰς τήν νεωτέραν περιλάλητον ἔκφρασιν καί τήν σημερινήν ἐξέλιξην τῆς ζωῆς.

Παράρτημα τοῦ «Ἐργάτου»

Εἴπομεν ὅτι μετά τήν διακοπήν ἄλλων ἐγχωρίων συναδέλφων, ὑποκυψασῶν εἰς ἀντίδρασιν καί ἀτυχεῖς περιστάσεις, προσφερουσῶν δέ καί τούτων οὐκ ὀλίγον τάς εἰς τόν τόπον καί τήν κοινωνίαν ὑπηρεσίας των, νέα ἐφημερίς ὑπό τόν ἄνω τίτλον, εἶδε τό φῶς τῆς δημοσιότητας ὑπό τήν διεύθυνσιν τοῦ ἐκλιπόντος Ἀθανασίου Σταυροπούλου καί τήν ἡμετέραν ὑπεύθυνον σύνταξιν μετά πλήρους ἐλευθερίας ἐφ' ὅλων τῶν ζητημάτων καί κυρίως τόσον ἐπί τῶν δημοτικῶν πραγμάτων ὅσον καί ἐπί τῆς πορείας τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἐπαρχίας, καθ' ὅν τρόπον ἐξήσκουν τόν δημοσιογραφικόν ἔλεγχον καί κατά τό ἔτος 1894, ὅτε ἐξέδιδον τήν ἡμετέραν ἐφημερίδα «Τό Ἀγρίνιον», «Ἐργάτης» ἦτο ὁ τίτλος ὅν ἐδώσαμεν. Διότι πόσον γλυκειά καί συμπαθητική μοί ἐφαίνετο ἡ λέξις «Ἐργάτης!». Διότι πόσα ἔκτοτε μέχρι σήμερον δέν ἐτελειοποιήθησαν καί δέν ἐθεσπίσθησαν ὑπέρ τοῦ «Ἐργάτου!». Ἀλλά καί πόσον ἀκόμη ἡ ἀνθρωπότης δέν θά ἐξακολουθῆ σοβαρῶς ἀπασχολουμένη περί τῆς τύχης αὐτοῦ ἐκ τῶν χειρῶν καί τῶν κόπων του ὁποίου ἀποκομίζονται παρά τοῖς ἄλλοις τόσαι ὠφέλειαι καί κέρδη!

Κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην ἐκδόθη καί κυκλοφόρησε παράρτημα τοῦ «Ἐργάτου» καθαπτόμενον τῆς ὑπολήψεως τῶν σοβαρωτέρων 6 μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Γυμναστικοῦ καί Μουσικοῦ Συλλόγου ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς δράσεώς του εὑρισκομένου. Ἡ τοιαύτη ἔκδοσις καί κυκλοφορία, γενομένη κατά τήν εἰς Μεσολόγγιον ἀπουσίαν μου, θίγουσα καί ἐμοῦ τάς ἀρχάς, τήν πορείαν καί τάς εὐθύνας, αἴρουσα δέ καί τάς ἐπί τῶν Συλλογικῶν ἰδέας προσπαθείας καί ἐργασίας, προκάλεσεν οὐ μόνον τήν δυσαρέσκειαν καί ἀγανάκτησίν μου, ἀλλά βραδύτερου καί τήν ρῆξιν μου μετά τοῦ Διευθυντοῦ, συνεπεία τῆς ὁποίας καί παρητήθην τῆς συντάξεως, δημοσιεύσας ἐν τῷ τότε «Νεολόγῳ τῶν Πατρῶν» ἐκτενῆ δήλωσιν καί ἐπεξηγῶν τούς λόγους τῆς ἀποχῆς μου. Ἀλλά καί ἡ ἐφημερίς μετ' ὀλίγον διά τό μή ἔχειν ἰκμάδα διεκόπη.

Ἠχώ τοῦ Ἀγρινίου

Ἔκτοτε παρῆλθεν ἀρκετόν χρονικόν διάστημα, καθ' ὅ ὁ τόπος ἐστερεῖτο ἐγχωρίου δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου, ὅτε κατά τό ἔτος 1898 ἀνεφαίνετο ἕτερος ἀγωνιστής, ἐπιτηδειότερος καί ἀνακαινιστικώτερος πλέον, ἀρχαῖος φίλος καί συναγωνιστής μου κατά τόν μαθητικόν, φοιτητικόν καί κοινωνικόν βίον ἐν Ἀθήναις, ὁ ἐπιζῶν κ. Γεώργιος Πανταζής, ὅστις καί ἐξέδωκεν ἰδίαν ἐφημερίδα ὑπό τόν τίτλον «Ἠχώ τοῦ Ἀγρινίου» ἥτις ἐκαλεῖτο καί «ἦχος τοῦ Ἀγρινίου» διά τό εὐκολοπρόφερτον. Τοῦτον τό βίαιον καί τό ἀπτόητον τοῦ καλάμου ἐπί τε τῶν Ἀστυνομικῶν καί τῶν Τραπεζιτικών καί ἡ ἐν γένει πορεία, μοί εἶνε ζωηρά ἐν τῇ μνήμῃ μου. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὁ ἀγαπητός συνάδελφος εἰς τό πρῶτον αὐτοῦ φύλλον μέ ἐτίμησε διά μιᾶς εἰκόνος μεγαλοπρεποῦς, παριστανούσης με ὡς ζωγρούμενος ὑπό ἐξηγριωμένης γαλῆς. Φαίνεται ὅτι ἔσχε τήν ἔμπνευσιν αὐτήν ἀπό τό ψευδώνυμον μου «Ζώγρης» ὑπό τό ὁποῖον ἐνίοτε ἐκρυπτόμην γράφων. Ἀληθῶς εὐγενής καί πρωτότυπος εἰς τά χρονικά μας τότε ὁ τοιοῦτος συναδελφικός ἀγών. Πρῶτος ὁ συνάδελφος ἤρξατο ἀδίκων χειρῶν, διότι αὐτή ἡ δημοσιογραφική οἰκογένεια δέν δύναται πάντοτε νά εἶνε ἡνωμένη καί ἠγαπημένη. Φαίνεται δέ ἡ φύσις τοῦ ἔργου καί τά ἐλατήρια εἶνε τοιαῦτα, ὥστε νά τήν διαιρούν. Καί συνέταξα μέν ἀπάντησιν, ἥν δέν δημοσίευσα λόγω ἀποκαταστάσεως τῆς θέσεώς μου καί προπαντός λόγω προτροπῶν φίλων καί ἐνδιαφερομένων, οὐχ' ἧττον ὅμως τά χειρόγραφά μου, φυλλάτω εἰσέτι ἐν τό ἀρχεῖο μου, διαμαρτυρόμενα κατά τῆς σάτιράς του.

Σατυρογράφος

Κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην ἐπεφάνη ἀρχαῖος ἀθηναῖος, νέος Ἀριστοφάνης. Ἐπιζεῖ ἀκόμη καί θάλλει. Τά ἔτη του εἶνε τόσα, ὥστε δικαίως νά κατατάσσηται εἰς τήν τάξιν τῶν σεβασμίων καί πολύπειρων ἀνδρῶν. Ἀληθῶς τελεία μόρφωσις ἐπιστημονική καί ἐγκυκλοπαιδική Δημοσιογραφική καί ποιητική μορφή. Ἡ φύσις ἀλλοῦ τόν προόριζε. Δ.' αὐτόν δύναται νά λεχθῇ τά τοῦ Πλάτωνος «ἕκαστος ἡμῶν φύεται οὐ πάνυ ὅμοιος ἑκάστῳ ἀλλά διαφέρει τήν φύσιν, ἄλλος ἐπ' ἄλλου ἔργου πράξει». Ὠνειρεύετο, μετερσιούτο, ἐπεζήτει νέον ὁρίζοντα καί παρέμεινεν εἰς ἀφανῆ τοιούτον. Παρουσίαζε πνεῦμα πάντοτε ἀνήσυχον. Γνωστός τότε καί σήμερον ὅπου ἀκόμη ἐγκύπτει εἰς μελέτας ἐπαληθεύων τό «Γηράσκω ἀεί, διδασκόμενος» εἶνε ὁ Κωνστ. Δημάδης. Μετ' αὐτοῦ μέ συνέδεεν ὁλόκληρον παρελθόν, ἀρχαία φιλία, βίος μαθητικός, φοιτητικός καί κοινωνικός, δημοσιογραφική συνεργασία, ἀγάπη δέ καί ἐκτίμησις ἀμείωτος. Οὗτος ἠθέλησε νά σκορπίσῃ τό ἀττικόν ἅλας του, τά εὐτράπελα σκώμματά του, τούς ὑπαινιγμούς του, τά εὐφυέστατα λογοπαίγνιά του, τά ὁποία ἐνεπνέετο ἀπό τήν ἐποχήν του καί νά κτυπήσῃ τάς φιλαρχίας, τάς πρωτοκαθεδρίας, τάς μικροφιλοτιμίας. Δέν ἀντιστρατεύετο πρός τήν ἰδέαν τῶν Συλλόγων, πολύ περισσότερον πρός τήν πρόοδον καί πᾶν ἀγαθόν τοῦ τόπου του, ὑπέρ τοῦ ὁποίου πάντοτε ἐμάχετο διά τοῦ σθεναροῦ καλάμου καί τοῦ λόγου του μάλλον θ' ἀντιτίθετο, ἤ θά ἀπηρέσκετο, ἤ ζηλοτύπως θά ἤγετο πρός τινα μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καί τάς ἰδιότητας αὐτῶν. Αἱ αὐστηροί κρίσεις του παραλείπονται ὡς μή ἐπιτρεπόμεναι εἰς τήν μνήμην τῶν κεκοιμημένων καί τό σύγχρονον πνεῦμα.

Τά ἀγωνίσματα καί οἱ πεζοπόροι

Κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην πολλαί πόλεις τῆς Ἑλλάδος προηγουμέναι, Μεσολόγγιον, Πάτραι, Πύργος, Αἴγιον, Τρίπολις, Καλάμαι, Ναύπλιον, Ζάκυνθος, Κέρκυρα, Κεφαλληνία κ.λ.π. εἶχον συσσωματωθῆ εἰς πνευματικά κέντρα, εἰς ἑταιρίας, εἰς γυμναστικούς συλλόγους, εἰς φιλαρμονικάς ἑταιρίας, εἰς σωματεία καί συνδέσμους, ἑπόμενον, ἐπαναλαμβάνομεν ἦτο, καί τό Ἀγρίνιον, ἀριθμοῦν καί τότε οὐκ ὀλίγον πληθυσμόν, κέντρον τοῦ Νομοῦ θεωρούμενον καί εὐρωστότερα τά μέσα παρέχον, νά μή στερηθῇ τοιούτων ὠφελίμων καί προοδευτικῶν ἔργων, δ' ὅ καί το Διοικητικόν Συμβούλιον τῶν Συλλόγων, δραστηρίως ἐργαζόμενον, πότε ἐνήργει εἰσφοράς μεταξύ τῶν δυναμένων, πότε ἔδιδε παραστάσεις, εἰς ἅς ἐλάμβανον μέρος μικροί τε καί μεγάλοι πρός ἐπίρρωσιν τῶν οἰκονομικῶν τῶν Συλλόγων καί πότε προπαρασκεύαζε ἀθλητάς, οἵτινες θά συμμετεῖχον τῶν διεθνῶν τότε ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Τά κυριώτερα ἀγωνίσματα ἦταν ἡ πάλη, τό πήδημα, ἁπλοῦν, διπλοῦν, καί τριπλοῦν, ὁ δρόμος ἀντοχῆς καί ταχύτητος, ὀλίγων καί πολλῶν χιλιομέτρων, ἡ δισκοβολία, ὁ κυκλικός δρόμος. Τοιούτοι ἀγῶνες ἐτελέσθησαν ἐπί τῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, κειμένου εἰς θαυμασίαν τοποθεσίαν, μεταβληθεῖσαν ἤδη εἰς ὡραιοτάτην καί μεγάλην πόλιν τῶν Ἀδελφῶν μας προσφύγων. Χάρις εἰς τόν ἀγαπητότατον, ἀκαταπόνητον καί φιλοπρόοδον συμπολίτην, νῦν αἰδεσιμότατον ἱερέα Ντούλαν Στεροδήμαν καί ὁ ναός ἐκοσμήθη καί ἐφωταγωγήθη, καί ἁψῖδες καί σημαῖαι ὑψώθησαν καί μουσική ἐκ Πατρών ἐκλήθη, ὅπου χιλιάδες κόσμου συνέρρευσεν ἐκ τε τῆς πόλεως, τῶν πέριξ χωρίων καί ἐπαρχιῶν ἀκόμη, διότι καί ἡ ἑορτή καί οἱ ἀγῶνες εἶχον προαναγγελθῆ.

Κατά τούς ἀγῶνας ἐκείνους οἱ Κ. Καρτσακλῆς, Κ. Καλαντζῆς, Γ. Πιστιόλας καί Γ. Ζάβρας, νέοι ἀκμαιότατοι, σφριγῶντες, νικήσαντες ἐβραβεύθησαν ὑπό τῆς ἑλλανοδίκου ἐπιτροπῆς διά χρηματικῶν ποσῶν, ἐκφωνηθέντων ὑπό τοῦ κήρυκος καί τῶν ὀνομάτων των ἔν τε τῷ τόπῳ τῶν ἀγώνων, τῆς πανηγύρεως καί τῇ ἀγορᾷ τῆς πόλεως. Ἐνθυμοῦμαι συγχρόνως ὅτι ἀφίκετο σιδηροδρομικός ἐκ Μεσολογγίου μετά τίνος νέου πεζοπόρου, Λυκούργου Ἀθανασίου καλουμένου, ὁ ἰατρός Μακρυνιώτης, ὅστις προὐκάλει ἀθλητάς, οἵτινες ἀνταγωνισθῶσι, διανύοντες τό ἀπό Ἀγρινίου μέχρι Μεσολογγίου ὀκτάωρον διάστημα εἰς 3 ὥρας. Τότε ὁ πρωτοστατῶν εἰς πᾶσαν προοδευτικήν κίνησιν καί μέ τήν διακρίνουσαν αὐτόν ἑτοιμότητα καί ἀποφασιστικότητα, Ντούλας Στεροδήμας, συνεννοηθείς μετά τῶν ἁρμοδίων ἐνδύει μέ στολάς ἀθλητοῦ τούς νεαρούς Εὐθύμιον Καρακῶσταν καί Χρῆστον Τζίντζον, οἵτινες δέν γνωρίζω ἐάν ζοῦν καί εὐτυχοῦν, ὅπερ εὔχομαι. Συγχρόνως σχηματίζεται ἑξαμελής ἐπιτροπή, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Εύστ. Στάϊκου Δημάρχου, Μιχ. Κούκα Ταμίου, Δημονίκου Σταυρινοῦ Μηχανικοῦ, Χρήστου Καρακίτσου, Ντούλα Μητσοβίτου καί Σπυρ. Κλιάφα. Ἐκ τούτων οἱ μέν τρεῖς πρῶτοι θά συνώδευον τούς ἀθλητάς ἐποχούμενοι, οἱ δε ἕτεροι ἔφιπποι. Τόπος ἐκκινήσεως ὡρίσθη ἡ οἰκία Μηλιώνη, ὥρα δέ 2 μ. μ.

Τούτου γνωσθέντος εἰς τήν πόλιν οἱ κάτοικοι ἐξῆλθον σύν γυναιξί καί τέκνοις καί κατέλαβον τήν ὁδόν ἀπό τῆς οἰκίας Μηλιώνη μέχρι συνοικίας Ντούτσαγα. Ὄντως ὡραῖον, ἐνθουσιαστικόν θέαμα διεγράφετο. Ἐπί τῇ διελεύσει τῶν ἀθλητῶν καί τῆς ἐπισήμου ἀκολουθίας τῶν πόλεων Ἀγρινίου καί Μεσολογγίου, οἱ συμπολῖται ἐνεθουσιάζοντο, κατεχειροκρότουν, ζητωκραυγάζον, ἐπευφήμουν καί ηὔχοντο τήν νίκην τῆς πόλεώς των. Τό ἀποτέλεσμα τῶν δρομέων ἐναγωνίως ἀνεμένετο. Ἀτυχῶς ὅμως εἰς

προκεχωρημένην ὥραν ἀνηγγέλθη ὅτι οἱ ἀθληταί μετά πορείαν μιᾶς καί ἡμισείας ὥρας κατέπεσαν κεκμηκότες καί ἀσθμαίνοντες παρά τό χάνι τῆς Συκιᾶς, κέντρον τῶν ἐκεῖθεν διερχομένων. Τούτους μετά πρόχειρον περίθαλψιν, παρασχεθεῖσαν παρά τοῦ Στάϊκου καί Μακρυνιῶτη ὄντων ἰατρῶν, παραλαβόντες οἱ συνοδοί μετέφερον εἰς τάς πόλεις των. Καί πόσα ἄλλα ὡραῖα πράγματα δέν ἐτελοῦντο μέ τόσην ἀγάπην καί σύμπνοιαν, μέ τόσον ἐνθουσιασμόν καί ὑπερηφάνεια! Ἀληθῶς τό Ἀγρίνιον τήν ἐποχήν ἐκείνην ἀναπαρίστα τούς Ἀρχαίους, τῶν ὁποίων οἱ νικηταί, ἐν οἱοδήποτε σταδίῳ, ἀπελάμβανον τῆς ὑψίστης τιμῆς, εὐτυχίας καί δόξης.

Ἐγκαίνια τοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου

Κατόπιν προγράμματος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, τά ἐγκαίνια τοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου μετά τμήματος Μουσικῆς Σχολῆς, ἐτελέσθησαν τήν πρώτην Μαΐου, ἑορτήν τοῦ ἀνθοστεφοῦς καί μυροβόλου ἔαρος. Ἐπιβλητικωτέραν, εὐγενεστέραν καί ὑψηλοτέραν ἑορτήν καί πανήγυριν οὐκ ἐτέλεσε ποτέ τό Ἀγρίνιον. Ἡ πόλις ἦτο ἐν ἐξάλλῳ ἐνθουσιασμό καί περιβολῇ ἑορτασίμῳ. Αἱ οἰκίαι τῆς ἀγορᾶς καί τῶν κεντρικών πλατειῶν ἐσημαιοστολίσθησαν Πάντα τά καταστήματα ὡς ἐκ τοῦ ἐπισήμου τῆς ἡμέρας ἔκλεισαν. Ὄντως ἡ πόλις παρουσίαζεν ἐν θέαμα γοητευτικόν, ἐνθουσιαστικόν, γραφικόν. Τό κατάστημα τοῦ Συλλόγου καί τό Γυμναστήριον, ἐκεῖ ὅπου σήμερον αἱ οἰκίαι Σκαλίγκου παρασχεθέντα ὑπό τῶν εὐγενῶν καί φιλοπροόδων ἀειμνήστων ἀδελφῶν Πετροπούλου, ἦταν φιλοκάλως κεκοσμημένα διά δάφνης ἐλάτης, ἀνθέων, σημαιῶν καί πολυχρώμων φανῶν. Ἐντός τοῦ Γυμναστηρίου, ὅπου ἐτελέσθη ὁ ἁγιασμός καί ἐπί τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους τοῦ καταστήματος, ὑψοῦτο μεγαλοπρεπής ἐξέδρα, φιλοκάλως κεκοσμημένη διά δάφνης καί ἄλλων διαφόρων ἀνθέων, ἐν ᾧ εἰς τό μέσον ἐκυμάτιζαν ἡ κυανόλευκος καί βαρύτιμος τοῦ Συλλόγου σημαία. Ὁλόκληρος δέ ἡ μεσημβρινή πλευρά τοῦ καταστήματος, ἦτο κεκοσμημένη δι᾽ ἀνθοστολίστων εἰκόνων καί στεφάνων, δι᾽ εἰδῶν προσφερθέντων ὑπό τοῦ εὐγενοῦς καί φιλοπροόδου ἐμπόρου, ἐπιζῶντος κ. Πάνου Κουτσογιαννοπούλου. Ἀλλά καί τό παραπλεύρως ἀξιοπρεπές καφφενεῖον τοῦ μακαρίτου Ἀργιαδίτου ἤ Κοντοῦ διεκοσμήθη καί τοῦτο μετά περισσῆς φιλοκαλίας.

Ἡ προσέλευσις τῶν ἐπισήμων

Ἡ ὥρα ἐτέστη, ὅτε τό Διοικητικόν Συμβούλιον, ἅπαντα τά μέλη τοῦ Συλλόγου ἀποτελούμενα ἀπό ἐπιστήμονας, δικηγόρους, φοιτητάς, ἐμπόρους, παντοπώλας, ἐπαγγελματίας, κτηματίας ἐργατικούς, περιβεβλημένα ἑορτάσιμον στολήν, πλῆθος ἄπειρον ἐξ ὅλων τῶν τάξεων τῆς πόλεως, ποικιλλόμενον καί ὑπό τῶν εὐγενεστέρων, συμπαθητικωτέρων καί ὡραιοτέρων καλλονῶν τοῦ γυναικείου φύλου, ἅπαντες οἱ μαθηταί τῶν δημοτικῶν σχολείων μετά σημαιῶν, στεφάνων καί ἀνθέων, οἱ μαθηταί τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου καί Γυμνασίου, οἱ χαρίεσσαι μαθήτριαι τοῦ δημοτικοῦ, οἱ μαθηταί ἐκ τοῦ χωρίου Δοκιμίου μετά τοῦ διδασκάλου, ἅπαντες οἱ δημόσιοι καί δημοτικοί ὑπάλληλοι, ὁ Φρούραρχος μετά τῶν Ἀξιωματικῶν, ἐπίσημοι ξένοι καί δημοσιογράφοι, πάντες οὗτοι προσῆλθον καί κατέλαβαν τάς θέσεις κατά τήν προσήκουσαν τάξιν, ἀναμένοντες τήν ἔναρξιν τοῦ ἁγιασμοῦ, ἐν ᾧ ἡ φιλαρμονική ἡ ἐπί τούτῳ κληθεῖσα ἐκ Πατρῶν, ἥτις ἀπό ὄρθρου βαθέος ἐχαιρέτιζεν ἀνά τάς ὁδούς τήν ροδοδάκτυλον ἠῶ, διά τῶν γλυκῶν φθόγγων της προσέδιδε χαρμόσυνον ὄψιν καί ἐκορύφου τήν φαιδρότητα καί χαράν τοῦ

ἐπιβλητικοῦ θεάματος.

● **Ὁ ἁγιασμός**

Περί ὥραν 10 π. μ. ἐψάλη επί τῆς ἐξέδρας ὁ ἁγιασμός ὑφ' ἁπάντων τῶν ἱερέων τῆς πόλεως, χοροστατήσαντος τοῦ ἀρχιεπισκοπικού ἐπιτρόπου ἀειμνήστου Ἀθ. Καψάλη. Εἶτα δέ τῆς μουσικῆς ἀνακρουσάσης τόν ἐθνικόν ὕμνον, ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου καί διακεκριμένος ἰατρός τῆς πόλεως Ἰωάν. Θεοφανίδης ἀνελθών ἐπί τῆς ἐξέδρας, ὁμίλησε διά μακρῶν εὐγλώττως καί ἐνθουσιωδῶς, ἐξάρας τά εὐεργετήματα τῆς Γυμναστικῆς καί Μουσικῆς καί ἐπέρανε τόν λόγον του ἐπικαλεσθείς τήν ἀντίληψιν τοῦ Θεοῦ καί τήν συνδρομήν καί ὑποστήριξιν τοῦ τόπου του ἐπί τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ καί εὐεργετικοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου, τοῦ πλήθους ἐπευφημοῦντος, ζητωκραυγάζοντος καί χειροκροτοῦντος αὐτόν ἐνθουσιωδῶς. Τόν μνημειώδη καί ὑπέροχον τοῦτον λόγον, ὅν μετά περιπέτειας κατώρθωσα ν᾽ ἀναγράψω, θέλω δώσει πρός δημοσίευσιν, διότι ἀξίζει ν᾽ ἀναγιγνώσκηται παραπάντων καί εἰς πάντα τόν χρόνον.

● **Τό γεῦμα**

Μετά τήν ἱεροτελεστίαν ταύτην, τά μέλη τοῦ Συλλόγου μεθ᾽ ὅλου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου μετέβησαν, ἡγουμένης τῆς μουσικής, εἰς θέσιν Μεγαπανέϊκα, μέρος ἐξοχικόν, εὐάερον, εὔσκιον καί γραφικικώτατον καί παρεκάθησαν εἰς γεῦμα ἐν ἐνθουσιασμῷ καί χαρᾷ. Μεθ᾽ ὅ ἐπηκολούθησαν προπόσεις, ᾄσματα, χορός ἑλληνικός καί εὐρωπαϊκός, εἰς ὅν ἡνοῦντο πάντες ὑπό τούς ηχους τῆς μουσικῆς, ἀστεϊσμοί, ζητωκραυγαί ὑπέρ τοῦ Συλλόγου, ἀλαλαγμοί φωνῶν, ἐπιφωνήσεων καί χαρᾶς ἠκούοντο πανταχόθεν. Καί τό σύμπλεγμα τούτο ἐφωτογραφήθη, ἰδία τό Διοικητικόν Συμβούλιον καί τά ἐπί τοῦ καλλιτεχνικοῦ τμήματος μέλη. Πόσον συνεδέθησαν! Πόσον ἀδελφώθηκαν! Πόσον εὐγενές, θρησκευτικό, γλυκύ καί εὔελπις εἶνε ἡ ἀγάπη καί ἡ ἀδελφοποίησις τῶν ἀνθρώπων πρός ἀλλήλους!
Διαρκεσάσης τῆς πανδαισίας ταύτης ἐν ἀδιαπτώτῳ εὐθυμία καί ζωηρότητι, ἐν χαρᾷ καί ἐν ἐνθουσιασμό μέχρι τῆς ἑσπέρας, ἐπανῆλθον εἰς τήν πόλιν καί κατέληξαν εἰς τό κατάστημα τοῦ Συλλόγου, ὅπου πλῆθος κατέκλυζεν αὐτό, τό γυμναστήριον καί τήν δενδροφυτευμένην τότε πλατεῖαν, ὅπου καί πυροτεχνήματα ἐρρίφθησαν.

● **Ἡ λαμπαδηφορία καί οἱ λόγοι**

Ἐκ τοῦ καταστήματος, ἡγουμένης τῆς σημαίας τοῦ Συλλόγου καί ὑπό τούς γλυκείς φθόγγους τῆς μουσικῆς, διοργανώθη ἡ λαμπαδηφορία. Τά μέλη ἄρξαντα ἐκκινοῦντα μετά φανῶν καί βεγγαλικῶν φώτων, ζητωκραυγάζοντα ὑπέρ τοῦ Συλλόγου, διήλασαν ἡσύχως τήν ἀγοράν καί τάς κεντρικοτέρας ὁδούς τῆς πόλεως καί κατέληξαν περί τήν 9ην εἰς τό κατάστημα τοῦ Συλλόγου, ὅπου ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης Ἀκρίδας δικηγόρος ὡμίλησεν ἐπευφημηθείς καί χειροκροτηθείς. Τούτον διεδέχθη ὁ κ. Κωνστ. Ἀλεξίου δικηγόρος, ὅστις ὁμιλήσας κατενθουσίασε τά μέλη, ἅτινα καί διελύθησαν ἐν ἡσυχία καί τάξει. Οὕτω ἔληξε καί ἡ ἑορτή τῶν ἐγκαινίων τοῦ Συλλόγου οὗ τό μέλλον λαμπρόν προοιωνίζετο.

Ἰωάννης Θεοφανίδης

Ὁ ἀείμνηστος θεοφανίδης ἦτο ἐξέχουσα φυσιογνωμία ἐν τῷ τόπῳ. Μία βαθυγνωσία, σοφία καί θεοσέβεια διέκριναν αὐτόν. Ἐπί σειράν ἐτῶν ὑπηρέτησε τό Ἀγρίνιον, ὅπου προθύμως, ἀφειδῶς καί φιλανθρώπως προσέφερε τά ἀγαθά τῆς ἐπιστήμης του, τήν εὐεργετικήν καί Χριστιανικήν ζωήν του. Ἦτο ὄχι μόνον κράτιστος ἐπιστήμων, ὡς παρακολουθῶν μέχρι βαθέως γήρατος ἅπάσας τάς προόδους τῆς ἐπιστήμης, ὄχι μόνον συγγραφεύς περισπουδάστων πρωτοτύπων ἰατρικῶν ἐργασιῶν, ὧν τεύχος σώζεται ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκη, βραβευθείς οὕτω διά χιλιοδράχμου καί τιμηθείς διά παρασήμου τοῦ Χρυσοῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος παρά τῆς τότε Κυβερνήσεως, ἀλλά καί ἔξοχος ρήτωρ. Ἐπί παντός ζητήματος ἔγραφε καί ὡμίλει προχείρως, σοβαρώς καί εὐγλώττως. Εἶχον τήν ὑψίστην τιμήν νά συνδεθώ μετ' αὐτοῦ, καθ' ὅν χρόνον ἐξέδιδον τήν ἐφημερίδα μου «Τό Ἀγρίνιον», ἥν οὗτος ἐκόσμει διά τῶν τόσων ἐκείνων ὡραίων οἰκονομολογικῶν καί πατριωτικῶν ἄρθρων του. Ἀλλ' ἡ ἐκ τοῦ προχείρου ρητορική αὐτοῦ δεινότης κατεδείχθη καί ἐκ τοῦ πανηγυρικοῦ ἐπί τοῖς ἐγκαινίοις τοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου. Ὅτι ἀκόμη παρετηρεῖτο αὐτῷ ἔκτακτον τι, παραπλήσιον τοῦ Σωκράτους, ἦτο ὅτι πολλάκις ἐθεᾶτο ἐν ταῖς ὁδοῖς, δι' ὧν διήρχετο, ὑπείκων εἰς τήν φωνήν τῶν πασχόντων, νά κινῇ τάς χεῖρας καί νά ψελλίζη λέξεις, ἐφαρμόζων τό σχήμα τοῦ διαλόγου, ἐρωτῶν καί ἀποκρινόμενος. Τοιοῦτος ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἦτο ὁ ἔξοχος ἐκεῖνος ἀνήρ καί ἐπιφανής συμπολίτης.

Ἡ Κούλια καί τά ἐπί Τουρκοκρατίας ἄφθονα ὕδατα τοῦ Ἀγρινίου

Θά ἐνθυμῶνται οἱ συμπολῖται μου ὅτι κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην ἦτο γνωστόν ὅτι ἐν τῇ πόλει Ἀγρινίου καί τοῖς πέριξ αὐτῆς ὑπῆρχαν ἄφθονα καί ἄριστα ὕδατα. Τούτο ἐπιστοποίει ὁ πρό ὀλίγου χρόνου ἀποβιώσας συμπολίτης Θεόδωρος Νουμάνης. Οὗτος ἦτο Ὀθωμανός τήν καταγωγήν καί σημαινούσης οἰκογενείας, ἥτις κατῴκει εἰς τό τότε λεγόμενον κατά τήν ἐπανάστασιν Ζαπαντοβράχωρο. Προσῆλθεν εἰς τήν πίστιν τοῦ Χριστοῦ κατά τούς χρόνους τῆς ἐπαναστάσεως καί ἐγένετο εἰς τῶν χριστιανικωτέρων, χρηστοτέρων καί φιλησυχωτέρων πολιτῶν. Ἀπέθανε δέ εἰς ἡλικίαν πλέον τῶν 90 ἐτῶν, ἀφήσας καλήν μνήμην. Οὗτος μᾶς διηγεῖτο μέ αὐθεντικότητα πολλά πράγματα, ἀφορῶντα τήν Τουρκικήν φυλήν καί τήν ἐπανάστασιν τοῦ 21, μεταξύ τῶν ὁποίων καί θησαυρούς, τούς ὁποίους οἱ Τοῦρκοι πολεμοῦντες κατά τήν ἐπανάστασιν καί φεύγοντες, ἔκρυπτον εἰς Τζαμία, φρέατα καί ἄλλα ἐξησφαλισμένα μέρη, μέ τήν ἐλπίδα ὅτι θά ἐπανήρχοντο ποτέ. Μαρτύρων τῆς ἀποκρύψεως θησαυρῶν ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς γῆς, ἔστω ἡ ἀπαίσιος Κούλια, ἧς τό δάπεδον καί τά πέριξ ἀνέσκαψαν τινές καί ἀφήρεσαν πάν ὅ,τι πολύτιμον ὑπ' αὐτήν ἐμπεριείχετο.

Τό τετράγωνον καί κωνοειδές ἐκεῖνο κτίριο, ὅπερ μέχρι τῆς ἐποχῆς μου ἦτο σῶον καί ἀβλαβές, κείμενον κείμενον σήμερον ἀνεγειρομένης δημοτικής ἀγοράς καί κάτωθι τῆς οἰκίας τῶν ἀδελφῶν Ρήκα, ὑπενθύμιζε τήν Τουρκικήν Δυναστείαν, τήν βαρβαρότητα καί τά μυστηριώδη, ὅσα ἐν αὐτῷ ἐτελοῦντο. Ἦτο δέ τόσον σκοτεινόν καί φοβερόν, ἐθεωρεῖτο τόσον «στοιχειωμένο», ὥστε ἐν καιρῷ νυκτός σπανίως οἱ διαβάται διήρχοντο ἐκεῖθεν. Καί ἐχρειάσθησαν οἱ τολμηρότεροι, ἄγνωστοι, νά καταπατήσουν, νά συλήσουν καί νά ἐκμηδενίσουν αὐτό, τοῦ ὁποίου καί τά τελευταία λείψανα ἀπό ἐσχάτων ἐξηλείφθησαν, καλλιεργηθέντος τοῦ μέρους. Ἀλλ' ὅπερ σπουδαῖον εἶνε τοῦτο, ὅτι κατά τάς πληροφορίας του

ἐκχριστιανισθέντος Νουμάνη, ὑπῆρχον εἰς τήν πόλιν καί τά πέριξ αυτής πολλαί κρῆναι, κείμεναι εἰς διαφόρους διακεκριμένας τοποθεσίας ἐξ ὧν δύο ἐντός τῆς κεντρικῆς ἀγορᾶς, μία μεγάλη, ἐγγύς συκαμινέας τινός, μία εἰς Χαντζιμπέϊκο, γεφύρι πλησίον οἰκίας Ἀλάμπεη, δύο εἰς τό Μέραγα, τό Σελεμλίκη, μία ἐντός τοῦ χαρεμίου, μία εἰς Ντούτσαγα, τήν ὁποίαν δι᾽ ἐξόδων του εἶχε κατασκευάσει παρά τήν ὁδόν Ἰσούφαγας ὁ Κρητικός, ὅπως πίνωσιν ὕδωρ οἱ διερχόμενοι ἐκεῖθεν ἄνθρωποι καί μία εἰς τοῦ Νουμάνη τοῦ ἰδίου, διά τήν ὁποίαν ἔλεγον τότε «ὅποια μάνα χάνει τό παιδί, εἰς τοῦ Νουμάνη τή βρύση νά πάῃ νά το εὑρεῖ.»

Ἁπασῶν δε τῶν κρηνῶν τούτων τό ὕδωρ ἐλαμβάνετο ἐκ τῶν ὑπερκειμένων τῇ πόλει γηλόφων καί ὑψηλῶν τόπων καί μετεφέρετο εἰς τήν πόλιν καί τά πέριξ δι᾽ ὑδραγωγείων, Κιουνίων λεγομένων, καλῶς κατεσκευασμένων, μερικά τῶν ὁποίων σώζονται καί ἤδη παρά τούς ναούς Ἁγίου Χριστοφόρου καί Ἁγίου Κωνσταντίνου. Ἐκτός τούτων ὑπῆρχε παρά τόν Μητροπολιτικόν ναόν μέγα φρέαρ μέ ἄφθονον ὑδωρ, ἐκ τοῦ ὁποίου ὑδρεύοντο οἱ λοιποί κάτοικοι καί ὁ στρατός, πρός ὃ ἐποτίζοντο καί τά ζῶα. Τοῦ φρέατος τούτου ὑπῆρχον ἴχνη πρό τεσσαρακονταετίας καί πλέον, καλυπτομένου ἤδη ὑπό μεγαλοπρεπών οἰκιῶν καί καταστημάτων. Ἀλλ᾽ ἕτερον σημεῖον τῆς Τουρκικῆς διοικήσεως, ὅπερ ἐκίνει τήν περιέργειαν καί τόν θαυμασμόν, ἦτο τό μέγα ὡρολόγιον ἤ Καμπάνα, ἀνηρτημένον ἐπί μεγάλης τετραγώνου λιθίνης στήλης, οὗτινος ὁ ἦχος ἠκούετο εἰς μακρυνήν ἀπόστασιν, ἤτοι μέχρι τής θέσεως Ἀλητσᾶ Ράχη τοῦ Δήμου Ὠλενείας τοῦ Ζυγοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐμάνθανον οἱ ἄνθρωποι καί ἰδίως οἱ ἐν ὁδοιπορία εὑρισκόμενοι, πόσαι ὧραι ἦσαν οὕτω δέ ἐκανόνιζον τήν πορείαν των καί τάς ἐργασίας των. Τό ὡρολόγιον τοῦτο ἦτο τοποθετημένον ἐπί καταφανοῦς μέρους τῆς πόλεως Ἀγρινίου, ????????

Ἡ συνέχεια δεν βρέθηκε, παρ᾽ ὅτι ἡ ἐφημερίδα γράφει ὅτι θα δημοσιευθεί στά ἑπόμενα φύλλα. Ἕνα άλλο σημείο, εἶναι ἡ ἀναφορά τῆς θέσεως Ἀλητσᾶ Ράχη. Τήν θέση αὐτή τήν ἀναφέρει καί ὁ Δημήτριος Βικέλας στό (Ἀπό Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν, ΕΣΤΙΑ 1885), προτρέποντας δέ τόν μελλοντικό ταξιδευτή, περιηγητή.

«Ὅταν ἔλθῃς ἐνταῦθα, σέ συνιστῶ προτοῦ κάμψῃς πρός τ᾽ ἀριστερά, νά καταβῇς ἀπό τήν ἅμαξαν εἰς τούς πρόποδας τοῦ λόφου ἐκεῖ, τοῦ ὀνομαζόμενου «Ἀλιτσᾶ ράχη.» Θ᾽ ἀναβῇς μέχρι τῆς κορυφῆς και θά καταβῇς ἐκ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς εἰς τήν φάραγγα, ὅπου παραγγέλλεις τόν ἁμαξηλάτην νά σέ περιμένῃ. Πρόσεχε ὅμως εἰς τήν κατάβασιν, διότι ὁ λόφος εἶναι ἀπόκρημνος, εἰς τινα δέ μέρη ἐκόπη κατά κάθετον πρός χάραξιν τῆς ὁδοῦ, καί τοῦτο εἰς ὕψος τοσοῦτον, ὥστε δέν σέ συμβουλεύω νά ἐκτεθῇς εἰς τόν κίνδυνον ἀκουσίου πηδήματος. Ἀλλά τόν κόπον τοῦ ν᾽ ἀνεβῇς καί νά καταβῇς θ᾽ ἀντιπληρώσῃ ἡ ἀπό τήν κορυφήν θέα. Εἰς τούς πόδας σου ἁπλοῦνται αἱ δύο λίμναι χωριζόμεναι ἀπό τό ἔνυδρον δάσος, πέραν αὐτῶν ἡ πόλις τοῦ Ἀγρινίου ἐν μέσω τῆς πρασίνου εὐφόρου ζώνης της.»

Τό Ἀγρίνιο στά 1892

Flickr : Φωτογραφικό ἀρχεῖο Williams Woodhouse